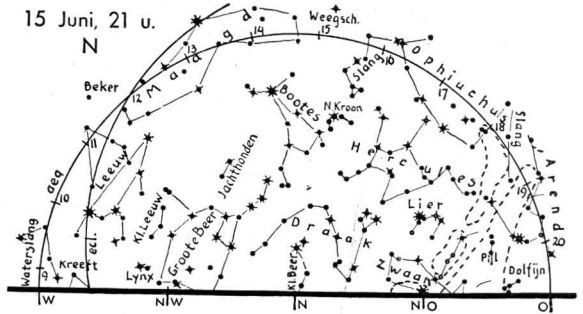
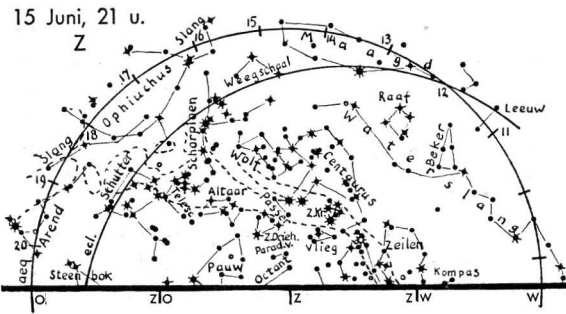

DE STERRENHEMEL IN JUNI

GELDIGHEID DER STERRENKAARTJES:

15 Febr.	15 Mrt.	15 April	15 Mei	15 Juni	15 Juli.
5 u.	3 u.	1 u.	23 u.	21 u.	19 u.

Aan het begin van iedere maand gelden zij één uur later, op het einde één uur vroeger.

MAANPHASEN: V.M. 2 Juni; L.K. 10 Juni; N.M. 17 Juni; E. K. 24 Juni; V.M. 1 Juli.

PLANETEN. — MERCURIUS staat in bovenste conjunctie op 7 Juni en wordt avondster (ondergang op den 30sten te 19,6 u.).

VENUS komt pas na 4 u. op en is dus alleen laag boven de horizon in het oosten te zien.

MARS loopt door de Steenbok (R.K. 20,3 — 20,5) en komt omstreeks 19 u. op.

JUPITER blijft in de Visschen (R.K. 0,4) en haar opkomst verloopt van 1,7 u. tot 23,9 u.

SATURNUS is ook nog steeds in de Visschen te vinden (R. K. 1,8). Opkomst van 3,1 u. tot 1,3 u.

De Bilt.

S. W. VISSER,

KORTE MEDEDEELINGEN

Eenige nieuwe Rafflesia-vindplaatsen. — Rafflesia Patma.¹⁾ — Van deze soort, het meest bekend van Noesa Kembangan, kan ik de volgende groeiplaatsen vermelden:

Pangandaran. Groeiplaats voor den ingang van één der drie op enkele km Oostelijk van P. vlak bij het strand gelegen vleermuizengrotten. Een drietal reeds half vergane uitgebloeide bloemen, één groote knop (dien wij meenamen en die, vochtig gehouden, enkele dagen later open ging) en enkele — deels afgestorven — kleinere knoppen op liaanwortels, die over de oppervlakte en tusschen de spleten van vochtige rotsen groeiden. 18 Juni 1933.

Van het nabij Pangandaran gelegen schiereiland Penandjoeng wordt de soort vermeld door APPELMAN (zie Verslag N.I.V.N. 1933—1934, p. 57).

Naar aanleiding van deze vondsten mogen wij thans dus wel aannemen, dat de *Rafflesia*, die indertijd door den heer HORST te Pangandaran werd gezien, inderdaad, zooals reeds door BACKER (D.T.N., 10, p. 126) werd vermoed, *R. Patma* is geweest.

Desa Tjaringin (Zd.-Preanger). Enkele km Oostelijk van de monding van de Tjilajoe in vlak bosch nabij de kust (ongeveer zeehoogte), één kleine knop, waarschijnlijk van deze soort. 8 Februari 1934.

Desa Tjikareo (Tjidamar, Zd.-Preanger). a) Een viertal groeiplaatsen te Tjiastana, alle gelegen in resten van oorspronkelijk bosch tusschen ladangterrein, op enkele km (luchtlijn) van de kust, hoogte boven zee ca 50 m. Bloeiend aangetroffen eenigen tijd na het doorkomen van de eerste regens in het begin van den Westmoesson (October-November), nooit in den drogen tijd. Oct.-Nov. 1934, 1935 en 1937. b) Eén groeiplaats in de „Boschreserve Tjipandak-Tjiwidig”. Afstand van de kust en hoogte boven zee ongeveer als van vorige vindplaats. Bloeiend (één bloem) in het begin van den Westmoesson (Oct.-Nov.) 1934.

¹⁾ De determinatie derdoor mij gevonden *Rafflesia*'s dank ik aan Dr D. F. VAN SLOOTEN te Buitenzorg.

Desa Tjisalak (Tjidamar, Zd.-Preanger). Eén groeiplaats in het bosch langs den rechter oever van de Tjipandak. Afstand van de kust eenige km, ongeveer zeehoogte. Eén groote knop in het begin van den Westmoeson (Oct.-Nov.) 1934.

Volgens BACKER (l. c. p. 127) is de meest Westelijk gelegen vindplaats in de buurt van de Ond. Tipar, ten Z. van Lengkong, waar destijds de heer VEERMAN, Administrateur dier onderneming, de plant ontdekte en materiaal naar BACKER opzond. Oostwaarts daarvan is de eerste vindplaats Tjisalak, waar SCHÉFFER de soort reeds in de vorige eeuw, omstreeks 1871, verzamelde.

Op grond van deze vondsten mogen wij vermoeden, dat *R. Palma* in het geheele kustgebied tusschen Pangandaran en de Djampangs op voor haar ontwikkeling geschikte plaatsen voorkomt.

De Soendaneesche naam van de bloem is *padma* of *kembang padma* (niet *patma*).

Rafflesia Rochussenii. — *Desa Tjidadap*, Palaboehan Ratoe Twee groeiplaatsen in het bergachtige terrein Westelijk van de Wijnkoopsbaai, waarvan één gelegen in secundair (eertijds afgeladand) bosch. Afstand der beide vindplaatsen van de kust enkele km, hoogte boven zee ca 200 — 300 m. Bloeiend in Oct. en Nov. 1934.

R. Rochussenii was tot nu toe alleen in het gebergte aangetroffen (zie de vindplaatsen-tabel bij COOMANS DE RUITER, l.c., p. 166).

Ook bij deze soort vond ik (naast levende) verscheidene onvolgroeide knoppen, die om onbekende redenen afgestorven waren. (Zie ook COOMANS DE RUITER, D. T. N., 22, 1933 p. 194).

Alle door mij gevonden *R.*-bloemen en -knoppen bevonden zich op onderaardsch of over de oppervlakte groeiende liaanwortels, nooit op boven den grond gelegen stengeldeelen, zooals enkele knoppen en bloemen van *R. Tuan-Mudae*, die door den heer COOMANS DE RUITER op Borneo werden gevonden en waarvan men enkele fraaie afbeeldingen aantreft in den boven geciteerden jaargang van dit tijdschrift.

Inzake de lucht, die de *Rafflesia*-bloemen gedurende hun kort bestaan (hun levensduur bedraagt slechts enkele dagen) verspreiden, ben ik het geheel met Dr JACOBSON (D. T. N., 14, 1925, p. 192) en den heer COOMANS DE RUITER (l.c.) eens, dat deze niet kan worden vergeleken met die van een in ontbinding verkeerend cadaver, zooals o.a. MjöBERG deed. M.i. vertoont zij echter, zooals ook de heer JACOBSON reeds opmerkt, wel overeenkomst met die der *Amorphophallus*-bloemen. In één geval (bij „gunstigen wind”) kon ik de „geur” (van een *R. Patma*) tot op ca 20 m nog duidelijk waarnemen.

Wat de voederliaan betreft, deze scheen mij voor de *Rafflesia*'s van de Wijnkoopsbaai en Tjidamar dezelfde (*Tetrastigma spec.*) te zijn, over de liaan waarop de *Rafflesia* te Pangandaran groeide durf ik mij niet uit te laten, aangezien ik deze destijds niet nader heb bekeken. M. BARTELS Jr.

In Memoriam Dr F. KOPSTEIN 1895 — 1939

Met groot leedwezen moeten wij melding maken van het overlijden op 44-jarigen leeftijd van Dr F. KOPSTEIN, in leven hoofd-gouvernements-arts bij den Dienst v.d Volksgezondheid. In Juli van het vorig jaar met verlof naar Nederland vertrokken, werd hij spoedig weer in Indië terug verwacht; het land, waar hij zoo zielsveel van hield en dat hij sedert 1922 met groote toewijding heeft gediend, heeft hij echter helaas niet meer mogen terugzien.

KOPSTEIN werd te Weenen geboren, studeerde aan de universiteit aldaar medicijnen doch werd reeds in zijn jongelingsjaren aangetrokken door de studie van de zoölogie, en deze belangstelling heeft hij tot het laatste oogenblik behouden. Na een studiereis door den Balkan, tijdens het uitbreken van den wereldoorlog, trok hij in 1922 naar Indië waar Ambon zijn eerste standplaats werd en van waaruit verschillende reizen door de Groote Oost werden ondernomen. Dit is misschien wel KOPSTEIN's gelukkigsten tijd geweest, want uit deze periode dateert zijn voortreffelijk en rijk met eigen foto's geïllustreerde werk „Eine zoologische Tropenreise,” dat ook in het Nederlandsch werd vertaald (1930) en waarin zijn veelzijdige belangstelling en liefde voor het levende dier zoo treffend tot uiting komen. Van Ambon trok KOPSTEIN naar Tasikmalaja, vandaar naar Bandoeng en tenslotte kreeg hij Magelang als standplaats.

De lezers van ons tijdschrift kennen KOPSTEIN als de autoriteit op het gebied van schorpioenen en reptielen, in het bijzonder als een uitmuntend slangenkenner, en niet alleen als arts doch wellicht nog meer als bioloog was zijn naam in dit verband wijd en zijd bekend. Wij behoeven zijn boekje